בסוד שיח

שאול שיר

האורתודוכסים דחו הצעה להקים הסתדרות ציונית עצמאית

הקונגרס הציוני מאחדנו ומי שאינו מעוניין ממש בהוויה הציונית, אינו יודע מה קרה בקונגרס הזה, אלו שינויים חלו בהסתדרות הציונית ומה עלה בגורל הציונות הדתית מול העלייה המשמעותית בכוחה של התנועה הרפורמית באה"ב, בבחירות לקראת הקונגרס הציוני.

שאלנו את חבר ההנהלת ההסתדרות הציונית העולמית, מטעם הציונות הדתית, אליעזר שפר, מה נתחדש בקונגרס הציוני האחרון ולאן, נשואות פני התנועה הרפורמית?

אליעזר שפר: למורחי־הפועה"מ היתה הפעם נציגות נכבדה יותר מאשר אי־פעם. עם כל ההתחדרויות גם יחד, היא הגיעה ל־103 צירים, עליה ב־5 אחרתם לעומת הקונגרס הציוני הקודם. הבעייה היתה הופעת הרפורמים בגוף השלישי בגודלו, לאחר מפלגת העבודה־מרץ והליכוד.

הליכוד והעבודה ירדו באופן דרסטי בכוחן בח"ל. גודלן בא להן רק בגלל מספרם של חברי הכנסת בכל אחת משתי המפלגות. על כל ח"כ – שני צירים. מסתבר שאין להן אחיזה במציאות של החיים היהודיים בקהילות. רק לציונות הדתית ולצעירי לוזמים האחרים: רפורמים וקונסרבטיביים, יש מש־קל משמעותי בתפוצות.

ראש משלחת המוסדות הרפורמים"ו בקונגרס הצי־ני, הרב ד"ר נורמן לם התייחס בנאומו למציאות החדשה בהסתדרות הציונית. "לקחו גוף שהיתה לו מטרה והכלית של בניין הארץ והופכים אותו לזירת התנגשות בין זרמים דתיים" הוא האשים בכך בפי־רוש את הרפורמים והקונסרבטיבים.

מעניין לציין, שראשי הרפורמים והקונסרבטיבים מגו אלינו לחבר יחדיו, כדי להפוך את ההסתדרות הציונית לגוף שיהיה נשלט על־ידי שלושת הזרמים, שכן כל האחרים אינם רלבנטיים בקהילות היהודיות בחו"ל ואנחנו דחינו את ההצעה הזאת מכל וכל.

מדוע?

שפר: הסברנו שהגוף הזה הוא בעל יעדים אחרים וכי הוא נועד לבניית הארץ, עידוד העלייה וקליטת תה וכי הוויכוח התיאולוגי אינו שייך כלל לאירגון הזה.

אני מבין שחל שינוי קיצוני במבנה המחלקות והמיקרו של המוסכות היהודית והתפתחויות הד־יונית הפוליטית?

שפר: אמנם כן, לסוכנות היהודית יש את המחל־קות הבאות: עלייה וקליטה, התיישבות ופיתוח בתוך הקו הירוק, "חבר העמים" וחינוך.

ההסתדרות הציונית מופקדת על המחלקה להגש־מה (פונקציה חרשה) והמחלקה לארגון. המחלקה להתיישבות מעבר לקו הירוק, מטרתה אף היא בירי־ממשלת ישראל. בראשה עומד נציג הציונות הד־תית, אברהם דובדבני.

ההתארגנות החדשה מקצצת את מספר המחלקות מ־13 ל־7 והחינוך שהיה כל השנים בידי ההסתדרות הציונית עובר לסוכנות היהודית.

ראשי "המגבית" ("המגבירים") אילצו את יצחק רבין ז"ל להעביר את כל הממסדיות האורתודוכסיות למנכ"ל הסוכנות היהודית (ד"ר שמשון שושני) ובכך עז שכא יהיה יותר תפקיד של ראש מחלקה. מעתה הכל בידי מנהלי המחלקות ומנכ"ל הסוכנות היהו־דית. במקום ראש מחלקה יהיו לכל מחלקה שני רא־שי־עבודה, שממכותם האופוזיציונית מוגבלת לחלוטין.

מה לרפורמים ולהתיישבות בתוך הקו הירוק – מחלקה שבראשותם – הרי ייצוגם בארץ שולי לח־לוטין?

א. שפר: אם תשאל אסביר לך שהמחלקה הזאת עוסקת יתעסוק בעיקר בפרויקטים שיקשרו בין ישראל לבין הקהילות היהודיות בחו"ל בעיקר בארה"ב.

עם היד על הלב: מה לציונות הדתית, בכל הכי פור שזה, אם החינוך אינו בידינו מה טעם בהמשך ההשתתפות בהסתדרות הציונית?

א. שפר: בשנתיים האחרונות התנהלו מאבקים בלתי פוסקים, בעיקר בגלל הרפורמים – והקונסרב־טיבים, כדי להבטיח את החינוך התורני בתוך החינוך הכולל. התוצאה של המאבק הזה היא, שהחינוך התורני קיבל הכרה בתוך המבנה החדש ימובטח שכל פונקציה שלו, שכל נושא החינוך הדתי, בכל אזור, יטופל אך ורק בידי הממונים על החינוך דתורני, והם הם שיהיו מופקדים על ביצוע ומימוש של התוכניות של החינוך התורני.

והרפורמים יובילו" ב"חבר העמים"?

שפר: איש עוד לא מצא בית־ספר יומי שהקימו הרפורמים ב"חבר העמים". ברור וידוע שהחינוך שם מנוהל על־ידי החינוך הדתי והחינוך החרדי.

בידוע הוא שהסוכנות היהודית אינה עוסקת בא־שור יהודים של עולים, כך שגם מפני "חשש הזה אין לחשוש.

כל הפירצות הן של ממשלת ישראל, הקונסוליות ולישכת הקשר. רק באחרונה החל משרד הפנים לדי־חוק בלישכת הקשר לשנות את המדיניות בכל הק־שור ליהודים של העולים.

ומעבר לכך: חלק נכבד של החינוך הימי כחבר העמים, מופעל ומחוזק על־ידי משרד החינוך והסו־נות היהודית לא תוכל להזיק משמעותית מבחינת החינוך.

אין לך שום רצון לבחון אפשרות להקים מסגרת ציונית חדשה ללא הרפורמים?

שפר: לפני הקונגרס הציוני היו כאלה, ואני בראי שם, שחשבנו שהגענו לקצה גבול היכולת להתקיים משותפות עם הרפורמים, שהקרינו שנאה ואיבה כלי־פי הציבור האורתודוכסי. נענינו ליוזמה של "הרא־שון לציון", הרב אליהו סקסי־דודו שליט"א, שמנהלה עניין רב בהקמת סוכנות יהודית אלטרנטי־בית, שתעסוק ברברים האסתיים שהסתדרות הצ־יונית צריכה לעסוק בהם.

"הראשון לציון" היה מוכן להיות איתנו ולגייס את הכ־סף שמהלך כזה מצריך. הוא אף נקב בשמות התור־מים שמוכנים ללכת על המהלך הזה. בחנו את העניין ברציונות רבה והריהם המובהק של המנהיגות האורתוד־וכסית היה סברה, שבראי לתת הזדמנות נוספת לאי־פשרות של קיום ביחד, תוך עיסוק בנושאים המעניינים את כלל העם היהודי.

יתר עם זאת, כל ההנהגה העולמית של הציונות הדתית, הבינה, כי צריך להניח תשתית מקבילה וד־הו הרקע להקמתה של המועצה העולמית לחינוך תורני שבראשות. המועצה מקיפה את כבירי הרב־נים, הקהילות והמנהיגות של הציבור האורתודוכס־טי בילבלי מעבר מזה ומטעך על־ידי כל המרכיבים הקובעים בהסתדרות הציונית, ליי־צג את המנהיגות האורתודוכסית העולמית ואת החינוך התורני בתפר־צות.

לאיזה תפקיד בהסתדרות הציונית?

א. שפר: יו"ר הלישכה לשרותים רוחניים לקהי־לות וחברות בכל קרן ובכל מוסד שעוסק בחינוך.

מחצרות אדמו"רים וחסידים

"אין לנו שום הסבר וביאור"

איש העסקים (אפריקה־ישראל) לוי לבייב מסייע מידי שבוע בהוצאתן לאור של שלוש חוברות מתו־רותיו של האדמו"ר מלובביץ'. שתיים בעברית ושי־שה ומאמר) ואחת (שיחה) באידיש.

בחוברת שפורסמה לקראת שבת פרשת ויחי, הו־דפסה שיחה של האדמו"ר משנת תשנ"ב ובה הת־יחסות מפורשת של האדמו"ר לשואה. לדברים חשיבות מיוחדת, משום שהשיחה הזאת הוגשה על־ידי האדמו"ר. חלק מן הדברים ראויים לפרסום בק־רב כלל הציבור, שכן, אמירה כזאת מצד אישיות מסוגו ודמותו של האדמו"ר מלובביץ', לא נשמעה ולא נאמרה עד כה. וכך אמר האדמו"ר:

"השמדת ששה מליון יהודים באכזריות הכי גדו־לה ונוראה – שואה איומה שלא היתה (ולא תהיה ר"ל) דוגמתה במשך כל הדורות – לא יכולה להיות בתור ענוש על עוונות. שכן, אפילו השכן עצמו לא יוכל למצוא חשבון עוונות בדור ההוא, שיהיה בו כדי להצדיק חלן ענוש חמור כזה:

"אין לנו שום הסבר וביאור (על־פי חכמת התורה) כלל וכלל על השואה, כי אם רק ידיעת העובדה ש"כך עלה במחשבה לפני" ואשר "גזירה היא מלפ־נ"י... ...בוודאי ובהחלי לא ההסבר דענוש על עוו־נות. ואדרבה: כל אלה שנתרגו בשואה הם קדושים (כפי שנקראים בפי כל ישראל) כיוון שנהרגו על קדושת השם (בגלל היותם יהודים), הי' ינעוש דמם (כפי שמוסיף כל יהודי שמזכיר קרבנות השואה)...

"ועד כדי כך גדלה מעלתם מצד הריגתם על קדושת ה' (אפילו לולי עבודתם בקיום התורה והמ־צוות, ועל־אחת כמה וכמה בהוספה על גודל מעלתם בקיום התורה ומצוות, שהרי (בעיקר) מסלתה ומ־שמנה של ההיהות התורנית ניספו בשואה) על־ידך מאמר רבותינו: זכריזים לברכה בכירי־ם: "אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן".

"ומושלל מלהשתמש בשואה בתוך הפתרה בנוגע לעונש על עוונות..."

באותה שיחה דיבר האדמו"ר על יחסי דתיים־חי־לונים והלוואי וציבור "המטיפים" ו"המגידים" יאמצו את תפיסת עולמו של האדמו"ר.

הנה קטע מדבריו:

"...כשמדגישים ומכלישים את החסרון של אלה מבני־ישראל שלעת־עתה אינם מקיימים תורה ומ־צוות, ולא עוד אלא שמוסיפים בהפחדות ואיומים בעונשים קשים, ר"ל היה־לא־תהיה – לא זו בלבד שלא זו בלבד שלא זו הדרך לפעול בהם (ובכלל) חי־זוק בענייני יהדות, תורה ומצוות, אלא אדרבה, על־ידי זה מחלישים את היחס, ויתירה מזה מרחי־קים אותם מתשובה, תורה ומצוות־כי בראה במוחש (ובפרט בדורנו זה) שהדרך היחידה לקרב לבם של בני־ישראל לאביהם שבשמים, היא ההודעה בדרכי נועם ודרכי שלום, מתוך אהבת ישראל דווקא – יו־כיוון משה שאוהבן.

"ובהדגשה יתירה בנוגע לדורנו זה – שאלה שלעת־עתה אינם מקיימים תורה ומצוות הם "תינו־קות שנשבו" ורינם מפורש בפסק־דין הרמב"ם (הל־כות ממרים פרק ג' הלכה ג').

"ועניין עיקרי בשלילת הדיבור בסגנון של הפח־דות ואיומים ובפרט בדברים מבהילים ביותר, שאין לחזור עליהם בדיבור, משום הציווי המפורש בתו־רתנו "אל תפחד מהם וכו' (ברכות י"ט א' ובמקומות נוספים ס.ש.)... שזהו היפך האמת (על־פי תורת־אמת), היפך בכוחו של הקב"ה והיפך בכוחן של ישר־אל...

"ומי הוא זה ואי זה הוא אשר ימלאו לבו לשקול בדעתו (דעת בשר ודם) חשבון העוונות, ולא עוד אלא להעלות על דל־שפתיו שבגלל שברוזנו זה ישנם כמה וכמה מישראל שלעת עתה אינם מקיי־מים תורה ומצוות, לכן יבואו עונשים הכי מבהילים, כי בראשית השבוע כאשר נפטר הרב אדמון שעיו, מלאו בדיוק חמש שנים לפטירת החלום. אותם חמש שנים, שאביו הסכים עליהם, כי הוא ראוי שיוחזרו לו, על שישימש אותו במאמצים אשר שכב על מי־טת חוליו.

עוד פיטרים סיפרו על הנפטר ועל אביו בעת מסע הלווייה ובמיוחד ביציר יצא מגדרו לשמוד על זקנו. גם כאשר מחלתו בשלב מסוים השילה ממנו את שערותיו.

* * *

וגם את זה שמעתי השבוע:

הגאון רבי ישראל אריה ספיר זצ"ל כיהן כאב"ד בפתח־תקוה, ושמו הלך לפניו כגדול בתורה. ובכ־דיו הם הגרב"ש שלומון שליט"א, רבה הראשי של פתח־תקוה אחיו ואחיותיו יחי') בצעירותו למד בי־שיבת וולוז'ין ונהג היה מדי פעם לספר לנכדיו ולבני־ביתו סיפורים שסמע בישיבה ושהיו מהווים מיפור שזכור למשפחה במיוחד. עניינו ברבי חיים מוולוז'ין זצ"ל ו"ל והצדיקים הנסתרים:

לא פעם, בתפילותיו, ביקש רבי חיים מהקב"ה שיזכה אותו לראות מיהו הראשון מבין ל"ו הצדיקים של אותו דור. הסצדיר בתפילה, עד שנענו לו וחלום לילה נתבקש להתייצב למחרת היום בשעה פלונית במקום פלוני ואז יראה את שחפצה נפשו.

ואמנם כן, למחרת נעמד רבי חיים במקום המיו־עד ובשעה האמורה וציפה שיתגלה בפניו הראשון מבין הצדיקים הנסתרים. לא עברו אלא דקות ספו־רות, מאז הגיעו למקום ולא רחוק ממנו נראתה ע־לה נוסעת ועליה עגלון לבוש כאחד מפשוטי העם וכך גם מראהו. כאשר התקרבה העגלה לרבי חיים קרא לעברו העגלון: "ר' חיים ראית מספיק, ראית מספיק". ונעלם מהמקום.

"מראהו של האיש התפיע את רב חיים ביותר, שכן הוא ציפה לפגוש ברמות של ראש ישיבה קלאסי או איזה זקן מסכן שהשכינה שורה על פני הקלף שלו. צריך נסבר.

עורכת המוסף: נעמי גולן